

Co to je, když se řekne místně

zakotvené učení

Název **místně zakotvené učení** se nezrodil snadno. Je výsledkem úsilí několika amatérských překladatelů původních amerických textů o co nejpřesnější převod termínu *place-based education*, případně ve stejném významu užívaného *place-based learning* do češtiny. Mezi první pokusy o překlad patřilo třeba lokální učení a místně ukotvené učení. Několikaleté užívání v praxi nakonec ukázalo, že nejčastěji používáme termín místně zakotvené učení, se zkratkou MZU. Mějme tedy za to, že místně zakotvené učení bezpečně zakotvilo nejen v prostředí českých škol a obcí, ale též v českém jazyce.

Chceme-li definovat místně zakotvené učení velmi stručně, obraťme se s důvěrou do textů amerického učitele a propagátora místně zakotveného učení Davida Sobela (Sobel, D. Place-Based Education - Connecting Classrooms & Communities. (Orion Society, 2004)):

Místně zakotvené učení vyrůstá z pospolitosti lidí a místa, kde žijí, a využívá je k výuce ve školách, k posilování sounáležitosti mezi lidmi, k porozumění světu přírody a k podpoře aktivního, zodpovědného občanství.

I co se týče obsáhlejší definice, je David Sobel dobrou inspirací:

Místně zakotvené učení využívá fyzický prostor obce a společenských vztahů v obci jako základ jak pro výuku jednotlivých školních předmětů, tak pro mezi-předmětové učení – integrovanou tematickou výuku. Klade důraz na učení přímou osobní zkušeností a kontaktem se skutečným světem. Díky MZU dosahují žáci lepších vzdělávacích výsledků, posilují vazby ke svým komunitám, dokážou lépe ocenit přírodu a porozumět jí a roste jejich vůle žít jako aktivní občané. Zároveň se zlepšuje kvalita života v obci díky aktivnímu zapojení místních obyvatel, organizací a zdrojů do života školy.

Ve starších českých textech o MZU (Máchal, A., Nováčková, H., Sobotová, L. & kol. Úvod do environmentální výchovy a globálního rozvojového vzdělávání - soubor učebních textů. (Lipka, 2012)) se můžeme setkat s definicí, která kompiluje různé americké zdroje a snaží se přizpůsobit text a vyznění českému prostředí:

Místně zakotvené učení je způsob vzdělávání, který reaguje na současné problémy ve školství (objem na úkor kvality, unifikace) a společenském vývoji (vykořenění, odcizení, globalizace). Vytváří se na pomezí environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty, ochrany přírody a komunitního rozvoje. Využívá silného

vztahu lidí k místu a buduje jej s cílem posílit ekologickou a kulturní gramotnost a zodpovědnou správu obce. Účastníky učení nejsou jen žáci, ale i další občané. Místně zakotvené učení využívá všech aspektů místního prostředí (včetně kulturních, historických a sociopolitických souvislostí a přírodního i antropogenního prostředí) jako jednotícího kontextu pro výuku. Klade důraz na zapojení žáků i dalších občanů v tzv. servisních projektech, které mají praktický význam pro místní školu a obec. Čerpá z iniciativy a zodpovědnosti žáků i ze schopností a znalostí dospělých, pohybujících se mimo školní prostředí. Výsledkem je větší zapojení a lepší vzdělávací výsledky žáků, vyšší ocenění a podpora škol, nadšení a motivování pedagogové a obnovené povědomí o hodnotách místa, obce.

Nejnovější definice MZU mají původ ve Středisku ekologické výchovy SEVER v Horním Maršově, které se MZU dlouhodobě zabývá a kolem něhož se přirozeně sdružují lidé, pro které je MZU významným tématem:

Místně zakotvené učení

- **využívá všech aspektů místního prostředí (přírodních, kulturních, historických a socioekonomických souvislostí) jako jednotícího kontextu pro výuku;**
- **klade důraz na občanské zapojení v projektech, které mají praktický význam pro obec a slouží komunitě (tzv. servisní projekty);**
- **buduje sociální kapitál, podporuje vznik a rozvoj místních partnerství.**

Místně zakotvené učení je možno chápat jako vzdělávání pro udržitelný život vázané na místo. Jeho podstata tkví v tom, že využívá jako ohnisko vzdělávání toho, co žáci i další účastníci vzdělávacích procesů (pracovníci školy, místní komunita) bezprostředně znají z vlastní zkušenosti, tedy ze svého nejbližšího okolí – domova, školy, okolí školy, a co zároveň mají potřebu aktivně ovlivnit. Při tomto typu výuky žáci vnímají učení jako smysluplný užitečný proces, pracují na něčem, co jim i ostatním bude účelně sloužit a bude jim blízké. Základem je spolupráce a komunikace žáků s dalšími spoluobčany. Má přínosy zároveň pro žáky, pro školu, pro obec (komunitu) a pro životní prostředí. Výsledkem je větší zapojení a lepší výsledky učení žáků, vyšší ocenění a podpora školy v rámci obce, motivování pedagogové, obnovené povědomí o hodnotách místa, posílený sociální kapitál a zlepšení životního prostředí a kvality života v obci.

Všechny výše uvedené definice v sobě zahrnují nepominutelný základ, který je místně zakotvenému učení vlastní a který je odlišuje od jiných způsobů výuky a vzdělávání:

- **Obec a její okolí se stávají učebnou;** žáci se učí v reálném světě, v místě, které dobře znají a které (včetně lidí, kteří zde žijí) je pro jejich život důležité. To umožňuje, aby prostřednictvím konkrétní zkušenosti porozuměli i širším a vzdálenějším souvislostem a rozvíjeli obecně uplatnitelné dovednosti a postoje.
- **Škola se otevírá neformálním vzdělavatelům** – odborníkům, místním znalcům, pamětníkům apod., kteří se zapojují do výuky, vnášejí do školních tříd skutečný svět a stávají se zdrojem poznání a zkušeností.
- Velmi silným rysem místně zakotveného učení je participace všech zúčastněných a žáků na prvním místě; **žáci jsou slyšeni, mají zásadní podíl na rozhodování** a nesou tedy spoluzodpovědnost za výsledky učení a konání.
- Klíčovým pojmem místně zakotveného učení je **vztah, tedy citové pouto, pozitivní vztah k místu a k lidem, kteří místo spoluvytvářejí.** Z pozitivního vztahu k místu místně zakotvené učení vychází a k němu směřuje.
- **Cílem místně zakotveného učení je vzdělaný, aktivní občan,** který je připraven zodpovědně pečovat nejen o místo, tedy o svou obec, krajinu i její obyvatele, ale **s cílem udržitelného života jedná odpovědně vůči lidem i přírodě** ve svém každodenním osobním, občanském a profesním životě.

Na závěr nabízíme dvě definice, které podle našeho názoru pěkně shrnují výše uvedené. Nejprve stručnou od zkušených SEVERských propagátorů místně zakotveného učení:

Místně zakotvené učení je učení vázané na místo se zdůrazněním propojenosti ekologických, sociálních a ekonomických témat, občanského zapojení a budování místních partnerství.

Pro poslední náhled na to, co je místně zakotvené učení, se obrátíme za oceán, k části textu, jímž David Orr, environmentalista a učitel, doporučuje čtenářům publikaci svého kolegy Davida Sobela (Sobel, D. Place-Based Education - Connecting Classrooms & Communities. (Orion Society, 2004)):

„MZU je, když... propojíme své hlavy, ruce a srdce s místy, kde žijeme, tak, abychom v nich mohli spočinout vědomě a s láskou, vyplývající z jejich hluboké znalosti.“

Realizace projektu byla podpořena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.